

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ש"פ וישב, כ"ג כסלו, ה'תשכ"ט

חלק א – י"ל לש"פ ויצא, ז' כסלו, ה'תשע"ה

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים וחמש לבריאה

שבעים שנה להסתלקות-הילולא של כ"ק הרלו"צ ז"ל

פתח דבר

לקראת ש"פ ויצא הבעל"ט — הננו מוציאים לאור חלק ראשון מהתוועדות ש"פ וישב, כ"ג כסלו, ה'תשכ"ט, הנחה בלתי מוגה (חלק שני י"ל אי"ה לש"פ וישב).

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מ"אגרות-קודש", שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

יום הבהיר ראש חודש כסלו, ה'תשע"ה,
שבעים שנה להסתלקותה-הילולא של כ"ק הרלו"צ ז"ל
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2014 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5775 • 2014

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

בס"ד. שיחת ש"פ וישב, כ"ג כסלו, מבה"ח טבת, ה'תשכ"ט.

בלתי מוגה

כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "פדה בשלום נפשי".

א. דובר בהתוועדות של י"ט כסלו: אודות ענינו של י"ט כסלו שהוא ענין כללי בתורת החסידות, שעל ידו נפעלו ענינים עיקריים כו', כידוע² החילוק בין המעמד ומצב שלפני פטרבורג למעמד ומצב שלאחרי פטרבורג. וכיון שענין החסידות שייך לכאו"א מישאל³ — הרי זה ענין עיקרי אצל בני"; וכיון שעיקר ענינם של בני"י הוא תורה ומצוות, ש"הם חיינו ואורך ימינו"⁴, הרי מובן, שענינו של י"ט כסלו פועל בכללות ענין התומ"צ.

וכן דובר אודות החידוש של רבינו הזקן לגבי הבעש"ט והמגיד (אע"פ שרבינו הזקן מפליג בשבחם כו', ועד שבנוגע ליי"ט כסלו גופא כותב רבינו הזקן במכתב הגאולה⁵ שהי' זה "יום הלולא רבא של רבינו הקדוש נ"ע") — בדוגמת החידוש שניתוסף אצל רבינו הזקן גופא לאחרי פטרבורג לגבי קודם פטרבורג.

ונקודת הדברים — שהחידוש של רבינו הזקן הוא בענין של חב"ד, היינו, שתהי' ההמשכה בחכמה בינה ודעת, ועי"ז תהי' גם הפעולה על הלב, שהרי המוח שליט על הלב בטבעו ותולדתו (כמבואר בתניא⁶), ועאכו"כ ע"י עבודה, ובמילא מובן, שכאשר יש שינוי במוח (חב"ד), הרי זה פועל גם על הלב, וכן על הכבד, דתלת שליטין אינון, מוחא לבא וכבדא⁷, ועד שנמשך בכל עניני האדם.

ב. המעלה של חסידות חב"ד שחידש רבינו הזקן — יכולים ללמוד או מתורת חב"ד גופא, או מהסיפורים אודות תורת חב"ד. ובהקדמה — שהסיפורים היו נקראים פעם ה"סביב" ("דער

(1) בתחלתה (לעיל ע' ... ואילך).

(2) ראה סה"ש תורת שלום ריש ע' 26.

ס"ע 112 ואילך.

(3) ראה סה"ש תרפ"ט ע' 72. תש"ב ע'

159. תש"ד ע' 93. ע' 163. אג"ק אדמו"ר

מוהרי"צ ח"ח ע' תרי. ח"י ע' דש. לקו"ש

ח"ט ע' 344. ועוד.

(4) נוסח ברכות ק"ש דערבית.

(5) אג"ק שלו ח"א ע' צח (נעתק ב"היום

יום" יט כסלו).

(6) פי"ב. ועוד.

(7) זח"ב קנג, א.

אָרום") של חסידות, אבל לאמיתו של דבר, הרי הם עצמם חלק מתורת החסידות. וכפי שרואים עד כמה השתדל כ"ק מו"ח אדמו"ר להפיץ (גם) את הסיפורים⁸, שמזה מובן, שאין זה רק ה"סביב" של חסידות, אלא זהו ענין ולימוד בתורת החסידות גופא. כלומר: מהסיפורים לוקחים לא רק את ה"סביב" של מאמרי החסידות, אלא גם ענין של לימוד ותורה בתורת החסידות גופא.

ומצינו זאת גם בנגלה דתורה — כדאיתא בגמרא⁹ "משיחתו של רבן גמליאל למדנו ב' (ג'¹⁰) דברים כו' שאפילו שיחת תלמידי חכמים צריכה לימוד", וכן אמרו רז"ל¹¹ "יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים", וכשם שהדברים אמורים בנוגע לאבות העולם, כן הוא גם בנוגע לאבות החסידות, ובפרט בנוגע לרבינו הזקן.

ובכן: ידוע הסיפור¹² אודות החלום של אדמו"ר האמצעי, ופתרון החלום ע"י רבינו הזקן, ובסיום הדברים אמר רבינו הזקן, שכאשר שמע מהמגיד את המאמר גדולה תשובה כו' (שנדפס באור תורה¹³), שבו נתבאר המשל אודות צדיקים ובעלי תשובה, משני בני המלך, האחד, שהי' קרוב אל המלך, והמלך הי' שמח בו כו', והשני, שלא התנהג באופן המתאים לבן מלך, והי' במרחקים כו' (הן בגשמיות והן ברוחניות — לפי ערך הדרגא שהיתה נדרשת ממנו), הנה כאשר הבן השני חוזר ומתקרב אל המלך, הרי זה מעורר אצל המלך שמחה ותענוג הרבה יותר מאשר מהבן הראשון שלא נתרחק מעולם — אזי קיבל על עצמו לעשות בעלי תשובה.

ומזה מובן, שהחידוש של רבינו הזקן בתורת חסידות חב"ד הוא — עשיית בעלי תשובה.

ג. ועוד נקודה בזה:

ידוע שבכל מצוה ומצוה צריך להיות ענין של שמחה — שמחה של מצוה, וכמו"כ צ"ל ענין השמחה במצות התשובה, וכמשנ"ת ב"ט כסלו¹⁴ שבתשובה צריכה להיות השמחה ביתר שאת וביתר עוז.

והנה, שמחה הנ"ל היא דבר נוסף על המצוה, ולא חלק מהמצוה עצמה. ולדוגמא: שמחה של מצוה בנטילת לולב — הנה המצוה עצמה

8) ראה גם תו"מ חכ"ט ע' 152. וש"נ.

חיי שרה כד, מב.

12) לקו"ד ח"ד תשנה, ב ואל"ך.

9) סוכה כא, ב.

13) סתנ"ו.

10) עירובין סד, ב.

14) סל"ח (לעיל ע' ...).

11) ב"ר פ"ס, ת. הובא בפרש"י עה"ת

היא נטילת לולב, ואילו השמחה היא בהוספה על עצם קיום המצוה, ששמח בעשיית המצוה¹⁵. וכן הוא בנוגע לתשובה — שהשמחה היא דבר נוסף על גוף המצוה.

אמנם, זהו רק בתשובה תתאה; אבל בתשובה עילאה — השמחה היא חלק מעצם ענין התשובה, כי: בתשובה תתאה יש גם תנועה של מרירות, וכמבואר באגה"ת¹⁶ ש"ז"ש רז"ל במשנה¹⁷ אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש. . והיא בחי' תשובה תתאה כו", ורק לאח"ז צריך להיות ענין השמחה; משא"כ בתשובה עילאה, כיון "שהיא בשמחה רבה" (כמבואר באגה"ת¹⁸), הרי השמחה היא חלק מהתשובה עצמה.

ובנוגע לענינו:

כיון שאצל רבינו הזקן ה' הכל מיוסד על אהבת ישראל, הרי מובן, שכאשר רבינו הזקן עסק בעשיית בעלי תשובה, בודאי לא הסתפק בכך שתהי' אצלם תשובה תתאה, שיהיו זהירים ב"סור מרע ועשה טוב"¹⁹ [שהרי ענין זה אינו חידוש שנתחדש אצלו ע"י שמיעת תורת המגיד הנ"ל, ובודאי ה' אצלו גם לפני"ז, שהרי זוהי מצוה מפורשת בתורה: "הוכח תוכיח את עמיתך"²⁰], אלא פעל שתהי' אצלם גם תשובה עילאה.

[וע"ד המדובר לעיל²¹ אודות פתגם אדמו"ר האמצעי, שהתברך, שכאשר אברכים נפגשים יחדיו, ידברו ביניהם אודות יחודא עילאה. ודוגמתו בתשובה — תשובה עילאה].

ונמצא, שמצד החידוש של רבינו הזקן בעשיית בעלי תשובה גם בבחי' תשובה עילאה, ישנו גם העילוי דהשמחה היא חלק מהתשובה עצמה.

ד. כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר, שבהמשך להמדובר אודות ענין התשובה, הנה כאן המקום להמשיך בנוגע להמדובר ב"ט כסלו אודות ה"סיום" על מסכת יומא בענין התשובה.

המשך ה"סיום" — נכלל בשיחת י"ט כסלו שהוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפסה בלקו"ש חי"ז ע' 194 ואילך.

*

(19) תהלים לד, טו. לו, כו.

(20) קדושים יט, יז.

(21) שיחת ש"פ ויצא ס" (לעיל ע' ...).

(15) ראה רמב"ם סוף הל' לולב.

(16) פ"י.

(17) ברכות רפ"ה.

(18) פ"א.

ה. כמו"כ דובר לעיל²² אודות ההשתוות של תורה תפלה ותשובה, שיש בהם ב' קצוות: בתשובה — קצה התחתון הוא "עזיבת החטא בלבד"²³, ולאידך גיסא, יש בתשובה גם אריכות גדולה, עד לענין הכפרה, ובאופן שנעשה קרוב וחביב יותר, כמ"ש הרמב"ם²⁴. וכן בתורה — קצה התחתון הוא "פסוק אחד שחרית ופסוק אחד ערבית"²⁵, ששייך רק למי שאינו יכול ללמוד יותר; ולאידך גיסא, מי שיש ביכלתו כו', הנה אם מבטל אפילו רגע אחד, מגיע לו עונש חמור²⁶. ועד"ז בתפלה יש ב' קצוות: יש תפלה קצרה, כמו "אל נא רפא נא לה"²⁷, ויש תפלה ארוכה, כמו תפלת משה — ארבעים יום²⁸.

וכמו"כ יש בכל א' מג' ענינים הנ"ל הן מחשבה והן דיבור (ענינים שבמחשבה וענינים שבדיבור): בתפלה — כוונת התפלה (מחשבה) ותפלה כפשוטה (דיבור). וכן בתשובה — עזיבת החטא (מחשבה) ויודוי (דיבור). ועד"ז בנוגע לתורה — ענין הדיבור, וענין ההבנה וההשגה.

וכמו"כ קשורים ג' הענינים דתורה תפלה ותשובה עם מספר ארבעים — שזהו גם ששלשתם מתחילים באות ת', "פעמים ארבעים — וקשורים עם ארבעים יום: תורה — ניתנה לארבעים יום²⁹. וכן בתפלה — מצינו בגמרא³⁰ "מעשה בתלמיד אחד שירד לפני התיבה בפני רבי אליעזר, והי' מאריך יותר מדאי, אמרו לו תלמידיו, רבינו, כמה ארכן הוא זה, אמר להם, כלום מאריך יותר ממשה רבינו, דכתיב בי'³¹ את ארבעים היום ואת ארבעים הלילה וגו'", שמזה מובן, שתפלה קשורה עם ארבעים יום. וכן בתשובה — שהענין ד"סלחתי כדברך"³² נפעל בסוף הארבעים יום.

ולהעיר, שהארבעים יום בנוגע לג' הענינים דתורה תשובה ותפלה הם אותם ארבעים יום — ארבעים יום האחרונים, שבסיומם (ביוהכ"פ) ניתנו לוחות שניות, שזהו"ע התורה; ואז הי' גם שלימות ענין התשובה — "סלחתי כדברך"; וכמו"כ הי' אז גם ענין התפלה — שהרי הענין

27) בהעלותך יב, יג.	22) שיחת י"ט כסלו סכ"ח ואילך (לעיל
28) עקב ט, יח. שם, כה ובפרש"י. וראה	ע' ... ואילך).
ברכות לד, א.	23) תניא אגה"ת פ"א.
29) עקב שם ט"א.	24) הלי' תשובה פ"ז ה"ו.
30) ברכות שם.	25) מנחות צט, ב. וראה הלי' ת"ת
31) עקב שם, כה.	לאדה"ז פ"ג ה"ד ואילך. וש"נ.
32) שלח יד, כ. וראה פרש"י עקב שם,	26) סנהדרין צט, א. הלי' ת"ת שם ה"ו.
יח.	וש"נ.

ד"סלחתי כדברך" נפעל ע"י תפלתו של משה שהתפלל שתתקבל ותועיל התשובה של בני"י (שהרי משה עצמו לא הי' זקוק לענין התשובה).

ומאותם ארבעים יום נמשכו הענינים דתורה תשובה ותפלה לכל בני"י עד סוף כל הדורות — שהרי התורה שיש בידינו היום היא מהלוחות השניות; וכן בנוגע לתשובה, ישנם עתה ארבעים ימי התשובה מר"ח אלול עד יוהכ"פ³³; וכן בנוגע לתפלה — כיון שלמדים מתפלת משה בנוגע לאריכות התפלה של תלמיד שהי' ריבוי זמן לאח"ז, בזמן התנאים, הרי מובן, שענין התפלה עתה קשור עם תפלת משה.

ונוסף לזה, ישנו גם הצד השוה בכל ג' הענינים דתורה תשובה ותפלה — שעל ידם נעשית מציאות חדשה: בתורה — "כל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו"³⁴. בתשובה — שעל ידה נעשה מרשע גמור, צדיק גמור³⁵. ובתפלה — כיון שצריך לעמוד "כעבדא קמי מרי"³⁶, הרי הוא מציאות אחרת מכמו שהי' לפני"ז.

ו. אמנם, נוסף על הצד השוה שביניהם, יש גם מעלה מיוחדת בכל א' מהם שאין בחבירו.

וע"ד שמצינו³⁷ בנוגע לר' אלעזר בן ערך ור' אליעזר בן הורקנוס, שתחילה אמרו "אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים, ואליעזר בן הורקנוס בכף שני", מכריע את כולם, ואח"כ אמרו "אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים, ואליעזר בן הורקנוס אף עמהם, ורבי אלעזר בן ערך בכף שני", מכריע את כולם, ולכאורה הרי זה דבר והיפוכו, שבתחילה אומרים שר"א בן הורקנוס שקול כנגד כל חכמי ישראל, כולל גם ר"א בן ערך, ואח"כ אומרים להיפך?! — אך הענין הוא, שכאשר מדובר אודות המעלה של "בור סוד שאינו מאבד טיפה", אזי ר"א בן הורקנוס מכריע את כולם, ואילו כשמדובר אודות המעלה של "מעין המתגבר", אזי ר"א בן ערך מכריע את כולם.

ועד"ז בעניננו — שיש מעלה מיוחדת בכל א' מג' הענינים דתורה תפלה ותשובה.

המעלה דתפלה לגבי תורה ותשובה:

רמב"ם הל' אישות ספ"ח. טוש"ע אה"ע סל"ח סל"א.	(33) פרש"י שם. פרדר"א פמ"ו. טואו"ח רסתקפ"א.
(36) שבת י"ד, רע"א. וראה שו"ע אדה"ז סוסצ"ה.	(34) סנהדרין יט, ב. וש"נ. הובא בפרש"י עה"ת במדבר ג, א.
(37) אבות פ"ב מ"ט.	(35) ראה קידושין מט, ב. אר"ז סקי"ב.

לימוד התורה — צריך להיות באופן ש"כל עצמותי תאמרנה"³⁸, וכדאיתא בגמרא במסכת עירובין³⁹ שהתורה צריכה להיות "ערוכה בכל רמ"ח אברים", ואם לאו, ישנו עונש כו'. ונמצא, שבלימוד התורה ישנה מציאות האדם; זוהי אמנם מציאות של קדושה ושל תורה, אבל בכל זאת "מציאות".

וכן בתשובה — כיון שצריך להיות ענין של הזוה, שבשכיל זה יש צורך בתנועה של חוזק ותוקף כו', ועד שצריך להתבטא בענין של מעשה בפועל, כמו "שישברו פספסיהם" (כמובא להלכה בשו"ע חו"מ⁴⁰), הרי מודגשת כאן מציאותו של האדם.

משא"כ בתפלה — הרי צריך לעמוד "כעבדא קמי מרי", כך, שמתבטלת מציאותו לגמרי.

ובפרט ע"פ דרושי החסידות⁴¹ שבהם מבואר שעיקר התפלה היא שמונה-עשרה, ואילו כל שאר הענינים שלפנ"ז, כולל גם ברכות ק"ש וק"ש הם רק הכנה לשמו"ע — הרי בשמו"ע מודגש ענין ביטול המציאות עוד יותר מאשר בק"ש*.

וכמו"כ יש מעלה בתשובה לגבי תורה ותפלה:

אמרו רז"ל⁴⁵ "שאלו להקב"ה כו' א"ל יעשה תשובה ויתכפר לו", והיינו, שתשובה הו"ע שבא רק מצד הקב"ה, ולא מצד עניני המטה. וזוהי מעלת התשובה לגבי תורה, שניתנה למטה דוקא, ועאכו"כ לגבי תפלה, שענינה העלאה מלמטה למעלה — שלכן הנה כאשר אומרים בתפלה "יהי רצון", לא יודעים בוודאות שאכן יומשך ויקויים הדבר, כיון שזוהו

(* כי, בק"ש שואל ומשיב מפני הכבוד כו'⁴², ומותר לקרוך בעיניו, וכמעשה דרב (יומא יט, ב). ומ"ש בשו"ע אדה"ז או"ח סס"ג ס"ז: "הקורא ק"ש לא ירמוז וכו'" — הרי מפורש הטעם "מפני שנראה כקורא דרך ארעי, והתורה אמרה .. עשה אותם קבע", ולא מצד ענין הביטול. וכן איתא שם, שלאחר פרשה ראשונה "חותר לצורך מצוה קצת"; משא"כ בשמו"ע, דצ"ל "כעבדא קמי מרי", בלי שום תנועות. ועיין ברכות לג, רע"א: עומד לפני ממה"מ כו'. [וידוע דמאן דמחוי כו'⁴³]. ולהעיר משו"ע אדה"ז סק"ד ס"ב: עומד לפני המלך — אין לזוז ממקומו⁴⁴.

43) חגיגה ה, ב.
44) ראה גם לקו"ש ח"יד ע' 24 בשוה"ג.
חט"ז ע' 18 הערה 58. ח"י"ז ע' 246 הערה 28.
45) יל"ש תהלים רמז תשב.

38) תהלים לה, יו"ד.
39) נד, רע"א.
40) סל"ד ס"ל.
41) לקו"ת בלק עא, ג.
42) ברכות רפ"ב.

ענין שמצד המטה; משא"כ תשובה שהיא מצד הקב"ה דוקא, ולכן בכחה לפעול מה שתורה ותפלה אינם יכולים לפעול, ובפשטות — שהתשובה מתקנת ומשלימה מה שנחסר בתורה ותפלה, כיון שכל ענין התשובה הוא מצד הקב"ה.

ולכן, בכח התשובה לפעול שני ענינים — להוציא את האדם ממציאות של רשע גמור, ולעשותו למציאות של צדיק גמור.

ובזה גדלה מעלת התשובה יותר מתורה ותפלה, שפועלים רק ענין אחד: תורה — "כאילו ילדו", מהעדר המציאות למציאות (של תורה), ותפלה — "כעבדא קמי מרי", ממציאות להעדר המציאות; משא"כ תשובה פועלת שני הענינים: ביטול המציאות של רשע גמור, ועשיית המציאות של צדיק גמור.

ונקודת הענין — שמצד המטה אין אפשרות לפעול שני ענינים בחדא מחתא, וכמבואר בענין "הפקר ב"ד הפקר"⁴⁶, שכח הב"ד — מצד המטה — לפעול רק ענין אחד: להוציא דבר מרשותו של פלוני שיהי' הפקר, או להקנות מההפקר לרשותו של פלוני, אבל אין בכח ב"ד לפעול שני הדברים ביחד; אמנם, בנוגע לענין התשובה, כיון שזהו מצד הקב"ה ("שאלו להקב"ה כו"), שמצדו אין מדידות והגבלות — יש בכח לפעול שני ענינים ביחד: להוציא ממציאות של רשע גמור, ולעשותו מציאות של צדיק גמור.

וכמו"כ יש מעלה בתורה לגבי תשובה ותפלה — שהרי "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה"⁴⁷, כך, שענין התפלה וענין התשובה גופא בא ע"י התורה, והיינו, שאע"פ שענין התשובה הוא למעלה מענין התורה (כנ"ל שהתשובה מתקנת ומשלימה את החסרון שבתורה), הרי ענין התשובה גופא נתגלה ע"י התורה דוקא⁴⁸, וכיון שהתורה מגלה זאת, בהכרח לומר שבמובן מסויים יש מעלה בתורה לגבי תשובה ותפלה.

ז. אך עדיין צריך להבין: איך אפשר לומר שיש מעלה בתפלה לגבי תורה, בה בשעה שישנו דין שאלו שתורתם אומנותם פטורים מן התפלה⁴⁹, שמזה מוכח שתורה היא למעלה מתפלה, שלכן, אלו שתורתם אומנותם אינם זקוקים לענין התפלה?

48) ראה המשך תער"ב ח"ג ע' א'תח.
וראה גם לקו"ש ח"ח ע' 121. וש"נ.
49) שבת יא, א.

46) ראה אנציק' תלמודית ערך הפקר
בי"ד ס"ב (כרך י' ע' צ"טק). וש"נ. וראה גם
תו"מ חל"ב ע' 176. וש"נ.
47) קידושין מ, ב. וש"נ.

אך הענין הוא — כמבואר במאמר של הצ"צ באוה"ת⁵⁰ על הפסוק⁵¹ "עלה ראש הפסגה":

אמרו רז"ל⁵² "גדולה תפלה יותר ממעשים טובים, שאין לך גדול במעשים טובים יותר ממה רבינו, אעפ"כ, לא נענה אלא בתפלה, שנאמר⁵³ אל תוסף דבר אלי, וסמך לי' עלה ראש הפסגה", ופירש רש"י, "בדבר תפלה זו נתרציתי להראותך אותה", והיינו, שמה רבינו זכה לראות את הארץ ע"י ענין התפלה דוקא.

"ויש להקשות, דהא קי"ל .. דמי שתורתו אומנתו פטור מן התפלה, כרשב"י וחבריו, וא"כ, משה ודאי הי' תורתו אומנתו יותר גם מרשב"י ("שאיין לך תורתו אומנתו יותר ממנו, שהרי הורה נקראת על שמו, תורת משה"), וא"כ, אכתי תקשי, נהי דגדולה תפלה יותר ממע"ט, הא משה לבד מע"ט הי' תורתו אומנתו דפטור מן התפלה", וא"כ, למה לא הי' יכול לפעול הענין דראיית הארץ ע"י התורה, אלא הוצרך לתפלה דוקא?

ו"ע"כ צ"ל דנהי דמי שתורתו אומנתו פטור מן התפלה, פטור דוקא, אבל עכ"ז אין זה כמו שהתפלל ג"כ, ר"ל אם הוא צריך לבקש דבר, כמו משה שנצרך לבקש שיכנס לארץ, צריך תפלה דוקא, ולא ע"י שתורתו אומנתו, שע"י התפלה דוקא יוכל לפעול שינוי רצון למעלה מבחי' התורה .. ולכן משה רבינו .. הוצרך לתפלה, ואתחנן, ועי"ז נתרצה לו להראותה אותה, ובלא התפלה י"ל לא הי' נפעל כן".

ועפ"ז מתורצת גם השאלה בנוגע למי שתורתו אומנתו שפטור מן התפלה, הרי יש מצות עשה מן התורה "שיהא אדם .. שואל צרכיו כו" (כמ"ש הרמב"ם⁵⁴), ואם הוא פטור מן התפלה, איך יקיים מצוה זו — כי, אכן כאשר צריך לאיזה דבר, חייב לבקש ולהתפלל, ולא יוכל לפעול זאת ע"י לימוד התורה, "ולא אמרו שפטור מן התפלה אלא כשאיין צריך לבקש דבר, דאעפ"כ חייב להתפלל, על זה מהני מה שתורתו אומנתו שאין צריך להתפלל".

ולהעיר, שהמבואר כאן בענין שמי שתורתו אומנתו פטור מן התפלה, שהדיוק בזה הוא "פטור דוקא, אבל עכ"ז אין זה כמו שהתפלל"

50) ואתחנן ס"ע קלו ואלך. וראה גם
 52) ברכות לב, ריש ע"ב. יל"ש ואתחנן
 עה"פ (רמז תתטו).
 53) שם, כו.
 54) ריש הל' תפלה.

50) ואתחנן ס"ע קלו ואלך. וראה גם
 תו"מ חמ"ו ע' 192.
 51) ואתחנן ג, כז.
 52) ריש הל' תפלה.

— אינו כמו המבואר בדא"ח במ"א⁵⁵, שזהו לפי שיש בכלל מאתיים מנה, והיינו, שבכח התורה לפעול מה שנפעל ע"י התפלה.

ובתיווך הדברים יש לומר, שתלוי מהו הענין שצריכים לפעול ולהמשיך, והיינו, שיש ענינים שיכולים לפעול גם ע"י התורה, וכמו בנוגע לענין הגשמים, שחוני המעגל פעל זאת ע"י תפלה⁵⁶, ואילו רשב"י פעל זאת ע"י אמירת תורה על הפסוק⁵⁷ "הנה מה טוב ומה נעים גו"⁵⁸, ואז אין צורך בענין התפלה, כיון שבכלל מאתיים מנה; ויש ענינים שאי אפשר לפעול ע"י התורה, כי אם ע"י התפלה דוקא, כמו הענין דראיית הארץ, שכדי לפעול זאת הוצרך משה לענין התפלה דוקא.

ה. ונחזור לעניננו — שהחידוש של רבינו הזקן הוא הענין של עשיית בעלי תשובה.

וכיון שענין התשובה פועל ומשפיע על כל התורה ומצוותיה, וכמבואר⁵⁹ בדיוק לשון חז"ל⁶⁰: "תשובה ומעשים טובים", שצריך להיות הקדמת התשובה, ועי"ז נעשים המעשים טובים ומאירים, וכפי שרואים בפשטות שקיום התומ"צ קודם עשיית התשובה אינו דומה לכמו שהוא לאחר עשיית התשובה — נמצא, שהחידוש של רבינו הזקן בעשיית בעלי תשובה פעל עילוי בכללות קיום התומ"צ.

והענין בזה:

רבינו הזקן מבאר בהלכות תלמוד תורה⁶¹, שללא הקדמת התשובה, הנה "כל התורה ומצות שאדם עושה בעודו רשע .. מוסיף כח בקליפות כו", אלא שאעפ"כ "אין לו למנוע מלעסוק", כי, "כשיחזור אח"כ בתשובה .. כמ"ש⁶² כי לא ידח ממנו נדח, אזי מוציא מהקליפה כל התורה והמצות כו".

וכן מבואר בתניא⁶³ ש"אי אפשר לרשעים להתחיל לעבוד ה' בלי שיעשו תשובה על העבר תחלה, לשבר הקליפות שהם מסך מבדיל ומחיצה של ברזל המפסקת בינם לאביהם שבשמים כו".

(59) ראה לקו"ת מטות פב, א. דרושי שמע"צ פה, א. שה"ש יז, ג. וראה גם תו"מ חל"ז ע' 141. וש"נ.

(60) ברכות יז, א. אבות פ"ד מ"ז. ועוד.

(61) פ"ד ה"ג.

(62) ע"פ שמואל"ב יד, יד.

(63) פי"ז.

(55) ראה סידור (עם דא"ח) שער הק"ש עה, א ואילך. הובא באוה"ת שם ע' צג. ע' שפג. סה"מ תרכ"ט ע' ה. ע' רלא. ס"ע רמו ואילך. ע' שיג. ועוד.

(56) תענית כג, א.

(57) תהלים קלג, א.

(58) זח"ג נט, ריש ע"ב.

וכל זה — בנוגע לתשובה על חטאים ועוונות כו', תשובה תתאה; ועאכו"כ בנוגע לתשובה עילאה — כאמור לעיל (ס"ג) שכיון שפעולתו של רבינו הזקן היתה מצד אהבת ישראל, בודאי פעל גם את הענין דתשובה עילאה — שכיון שגדלה מעלתה באין ערוך לגבי תשובה תתאה, הרי גם העילוי שפועלת בכללות התומ"צ [כמבואר באגה"ת⁶⁴ שתשו"ע צריכה להתבטא בכל הקוויין דתורה תפלה וגמ"ח, וזוהי תכליתה של תשו"ע] הוא למעלה באין ערוך מהעילוי שנפעל בתומ"צ ע"י תשובה תתאה.

ט. וכל זה קשור גם עם הענין ד"פדה בשלום"⁶⁵:

הענין ד"בשלום" הוא — ב' שלום"⁶⁶, כמ"ש⁶⁷ "שלום שלום לרחוק ולקרוב", "לרחוק שנעשה קרוב"⁶⁸, שזוהו ענין התשובה, שע"ז נעשה ענין השלום כפשוטו, וכן גם "שלום" מלשון שלימות⁶⁹, כי, ע"י התשובה, ובפרט תשובה עילאה, נעשית שלימות בכל ג' הקוין דתורה עבודה וגמ"ח.

וע"ז נעשה הענין ד"פדה בשלום נפשי", כמארז"ל⁷⁰ "כל העוסק בתורה ובגמ"ח ומתפלל עם הציבור . . כאילו פדאני לי ולבני מביין אומות העולם",

— כפי שהי' אצל רבינו הזקן, ועד"ז אצל שאר רבותינו נשיאינו, עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר, וכמודגש גם בכך שבי"ב תמוז אמר פעם מאמר ד"ה פדה בשלום נפשי⁷¹ —

ועד לשלימות הענין ד"פדה בשלום נפשי" — כאשר "יעלה הפורץ לפנינו"⁷², בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

64 פ"ט"י. ראה לקו"ת ראה ל, רע"ג. ובכ"מ.
 65 תהלים נה, יט. וראה בהנסמן בהערה
 66 ראה תו"מ סה"מ כסלו ע' קג. וש"נ.
 67 ישע"י נז, יט.
 68 ראה תו"מ סה"מ כסלו ע' קג. וש"נ.
 69 ישע"י נז, יט.
 70 ראה לקו"ת ראה ל, רע"ג. ובכ"מ.
 71 תש"ג; תש"ט (סה"מ תש"ג ע' 184 ואילך); תש"ט ע' 183 ואילך.
 72 ע"פ מיכה ב, יג. וראה ב"ר פפ"ה, יד ובפרש"י שם. אגדת בראשית ספס"ג.
 73 ראה ברכות לד, ב.

הוספה

יט כסלו תשי"ט – חג הגאולה

כבוד הו"ח אי"א נוי"מ וכו'
הרה"ח הרח"מ שי' טייכטאָהל

שלום וברכה.

מכתבו קבלתי ושמחתי על הפ"ש עכ"פ בקצור וחבל על אשר אינו כותב מאומה על מצב הלמודים בביה"ס הצלחת התלמידות בלימודיהן וכו'.

כבקשתו נשלח לו זה כשבועיים מהספרים שהזמין ובודאי יודיע מקבלתם. ספרי דקדוק אין בהוצאתנו או כאלו שנוכל לקבל ע"ע את אחריותם במלואה. שלחנו להרשי"ז שי' בוטמאָן ס' דקדוק, כי גם הוא ביקש זה, שלפה"י הוא יותר טוב מאחרים הנמצאים כאן – עכ"פ] כשיה"י] ביד המורה לקחת ממנו את כל הראוי ולא ביד התלמידים, ויראהו אצל הרשי"ז ואם יישר בעיניו נשלח לו גם כזה.

מוסג"פ החשבון. ונוסף על ההנחה שבו שלמנו פה מקרן המצות רביע הסכים והשאר יוכל למסור ללשכת הרב גאָראָדעצקי שי' בהודעה שזהו בשביל המל"ח.

בהזדמנות זו הנני מוסג"פ קונטרס שהו"ל כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א לחג הגאולה יט כסלו ובל"ס ימצא בו ללמוד וללמד לזכות בו את הרבים וזכות הרבים תלוי בו.

בברכת חג הגאולה והצלחה בעבודתו במלאכת שמים ופ"ש התלמידות

ת"י.

הרב מנחם שניאורסאן

נכתבה על נייר המכתבים של המל"ח.

הרח"מ שי' טייכטאָהל: אגרות נוספות אליו – אג"ק ח"ל אגרת יא'שט, ובהנסמן בהערות שם.

מקורן המצות: = קרן הספקת מזוזות ציצית ותפילין, ליהודים המוצלים מעבר לים שע"י המל"ח. עוד אודות קרן זו – ראה אג"ק ח"ב אגרת רמ, ובהנסמן בהערות שם. קונטרס .. לחג הגאולה יט כסלו: ה'תש"ט (קונטרס סא). נדפס לאח"ז בסה"מ תש"ט בתחילתו.

ב

בי"ה, י"ג כסלו התשי"א

הרה"ח ווי"ח אי"א נו"נ מו"ה ... שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו בלי הוראת הזמן, המודיע אשר אמו שתי נתבקרה על ידי אחד הפרופסאָרן והוא מיעץ לסדר אותה בהאָספיטל ויתן לה דיעטע ואיינשפריצונגען להקל פעולת הסוכר,

הנה לפי דעתי נכון הדבר לסדרה בהאָספיטאל ולהשתדל אשר תתבקר על ידי רופא מומחה למקצוע הסוכר, וגם על ידי הרופא שמבקר את מצב בריאותה בכלל, ושניהם יחד יחליטו בענין הסדר דאכילה ושתי והרפואות המתאימות לה.

השי"ת ישלח לה רפואה בקרוב ויוכל להודיעני בשורות טובות מהטבת בריאותה בקרוב.

אבקש לפרוש בשלום אני"ש שי, ובטח משתדלים עפ"י האמור בשיחת ההתועדות בשבת בראשית בסופה (סעיף כא-כב).

מוסגי"פ שיחת פי' לך הבאה בהמשך לשיחה הנ"ל.

בברכת חג הגאולה ופי"ש כל החבורה שתי

מ. שניאורסאהן

ב

מצילום האגרת. נכתבה על נייר המכתבים של המל"ח. נדפסה בתשורה (גרָאָנער, תשס"ג). בשיחת ההתועדות בשבת בראשית בסופה (סעיף כא-כב): נדפסה בתו"מ התועדות ח"ב (תשי"א ח"א) ע' 65 ואילך (וש"נ); ושם — ע"ד ההצעה שעד י"ט כסלו ישתדל כאו"א לפעול לכל הפחות על מנין מישראל בענינים דמחשבה דיבור ומעשה. שיחת פי' לך הבאה בהמשך לשיחה הנ"ל: נדפסה בתו"מ שם ס"ע 78 ואילך (וש"נ).

ג

בי"ה. כ"ט טבת תשי"ד
ברוקלין

הווי"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר אפרים שי

שלום וברכה!

במענה על שאלתו במכתבו מכ"ז חשון, אם לקנות שתי דירות קטנות או לבנות מחדש שיעלה אולי פחות מכמו הקטנות הנ"ל.

הנה ידוע חוות דעתי מאז, אז מען דאָרף זיך שטעלען ברייט, ובמילא כדאי יותר לבנות מחדש און מיט אַ ברייטקייט — והשי"ת יצליחם.

בברכת הצלחה

מ. שניאורסאהן

ג

מצילום האגרת. נדפסה ב"ימי תמימים" כרך ב ע' 106. תשורה (מוזיקנט, תשס"ב).
מוה"ר אפרים: וואָלף, לוד. אגרות נוספות אליו — אג"ק חכ"ט אגרת יא"א, ובהנסמן בהערות שם.

לעילוי נשמת

מרת רחל ע"ה פינסאָן

בת הרה"ח התמים המשפיע הנודע

ר' אברהם ז"ל דריזין (מאיאר)

נפטרה י"ב כסלו ה'תשע"ב

ת. נ. צ. ב. ה.

ולזכות

התמים יהושע לייב דוד שיחי

לרגל הכנסו לעול המצוות

חיי תשרי, ב' דחול המועד סוכות ה'תשע"ה

ולזכות אָחיו ואחיותיו

ישראל, מנחם מענדל, חי' ורחל שיחיו

נדפס על ידי ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' שניאור זלמן משה וזוגתו מרת חנה שיחיו פינסאָן

ולזכות זקניהם שיחיו